

УДК 343.3

Віолетта Олегівна ГРИБАНОВА,

курсант 3 курсу факультету № 2 Харківського національного
університету внутрішніх справ, м. Харків

Науковий керівник: Шульга Андрій Михайлович,

*кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального
права і кримінології факультету № 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ, м. Харків*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТВОРЕННЯ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

*Запропоновано шляхи вирішення проблем кримінальної
відповідальності за злочин, що передбачений ст. 260 КК України.*

Ключові слова: кримінальна відповідальність, не передбачені
законом воєнізовані формування, не передбачені законом збройні
формування.

На сьогоднішній день на території України діє значна кількість воєнізованих, у тому числі збройних формувань. Метою яких є не тільки захист інтересів української держави, її суверенітету, територіальної цілісності, прав і свобод громадян, але й навпаки. Деякі з таких формувань спеціалізуються на діяннях, що спрямовані на насильницьку чи іншу протиправну зміну конституційного ладу, зміну меж території або державного кордону України, порушення громадської безпеки, провокування воєнного конфлікту та ін. Слід відмітити, що переважна більшість таких формувань знаходиться на території Луганської, Донецької, Київської та Дніпропетровської областей.

Чинним Кримінальним кодексом України передбачене чітке законодавче визначення воєнізованих та збройних формувань. Так, відповідно до примітки до ст. 260 КК України, воєнізованими формуваннями треба визнавати такі об'єднання, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка. У свою чергу, під збройними формуваннями закон розуміє воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю [1].

Особливість об'єднань, про які йдеться в цьому матеріалі, полягає в тому, що вони є поза законом, їх діяльність не передбачена законами

України. Це характеризує такі діяння як протиправне діяння. Дану ознаку можна розглядати у двох основних аспектах. По-перше, це відсутність закону, що регламентує порядок їх створення та функціонування. По-друге, як неналежність їх до жодного з легальних воєнізованих або збройних формувань.

З огляду на це, виникає багато питань правового характеру з приводу існування такого формування як «Правий сектор». Головний військовий прокурор України Анатолій Матіос назвав ДУК «Правий сектор» незаконним збройним формуванням. Про це він сказав в інтерв'ю Громадському радіо: «За всіма юридичними конструкціями, ознаками і відповідно до української Конституції ДУК «Правий сектор» є, якщо сухою юридичною мовою, незаконним збройним формуванням на території держави. У нас єдиний добровольчий батальйон, який за два роки не визначився: він над державою чи з правом застосування монополії держави у вигляді зброї на всій території. Це ДУК «Правий сектор» [2].

Сам «Правий сектор» визначає себе як «Українська військово-політична сила нового формату, що ставить собі за мету здобуття і побудову Української Самостійної Соборної Держави – національної держави українців». Актуальними завданнями НВР «Правий сектор» є звільнення України з-під зовнішньої кремлівської та внутрішньої кланово-олігархічної окупації. Об'єднує у своїй структурі Добровольчий Український Корпус «Правий сектор», Політичну Партію «Правий сектор», Організацію «Права молодь» [3].

При цьому, журналісти звертають увагу на те, що у «Правому секторі» збираються радикали з усього світу. Протистояння «Правого сектору» українській політичній еліті, а також стремління до організації протесту не аби як підриває авторитет України на міжнародній політичній арені [4]. Але говорити про таке протистояння треба говорити у правовому ключі. Окремою проблемою є засоби, якими здійснюється реалізація означеної в установчих документах мети. Вони нерідко межують з кримінально-караними діяннями. Також нагальною є проблема використання сил «Правого сектору» при вирішенні банальних господарських суперечок або ж зовсім, «бандитських розбірках».

Також, специфічною ознакою даного формування є те, що вони незаконно мають на озброєнні придатну до використання вогнепальну та/або вибухову зброю. У даному випадку мають бути застосовані кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за незаконне поводження зі зброєю та боєприпасами (ст. 263 КК України). Обов'язковим є встановлення усіх складових суб'єктивної сторони цих злочинів.

Існують випадки вчинення злочинів особами, які не мають ніякого відношення до ДУК «Правий сектор» [5]. Тут, треба говорити про самотійні злочини без застосування ст. 260 КК України.

Вищенаведене, дає змогу дійти висновку про доцільність і необхідність максимальної легалізації бійців добровольчих воєнізованих або збройних формувань, щоб унеможливити їх залучення до вчинення злочинів. Для розв'язання цієї проблеми був ініційований законопроект «Про Добровольчий Український Корпус» [6].

Вважаємо, що найбільш дійовий шлях вирішення кримінально-правової оцінки дій учасників воєнізованих або збройних формувань, пов'язаних із захистом інтересів української держави та її громадян у зоні АТО, може бути використання таких кримінально-правових інститутів, як необхідна оборона, крайня необхідність, затримання особи, яка вчинила злочин. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань із метою захисту суверенітету й територіальної цілісності України, а також участь у них, за певних умов можна вважати обставиною, що виключає злочинність діяння. Водночас діяння таких осіб поза зоною проведення АТО, що не пов'язані із захистом суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності та недоторканності України, може бути визнано злочинними.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.05.2017).
2. Матіос: Правий сектор – незаконне збройне формування // Intermarium: сайт. URL: <http://intermarium.com.ua/matios-pravyj-sektor-nezakonne-zbr/> (дата звернення: 05.05.2017).
3. Що таке «Правий сектор»? // Правий сектор: офіц. сайт. URL: <http://pravyysektor.info/about.html> (дата звернення: 05.05.2017).
4. Украина закрывает глаза на Правый сектор – WP // Кореспондент.net: сайт. URL: <http://korrespondent.net/world/worldabus/3815542-ukrayna-zakryvaet-hlaza-na-pravyi-sektor-WP> (дата звернення: 05.05.2017).
5. Кондра М. Кримінально-правова оцінка добровольчих формувань ДУК ПС та батальйон «ОУН» // Правий сектор: офіц. сайт. URL: <http://pravyysektor.info/news/otherdoc/63/kriminalnopravovaocinka-dobrovolchih-formuvan-duk-ps-ta-bataljon-oun.html> (дата звернення: 05.05.2017).
6. Про Добровольчий Український Корпус: проект Закону України від 14.05.2015 № 2851 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55129 (дата звернення: 08.05.2017).

Одержано 10.05.2017

